

Zasluge mr. Ivezica u raskrinkavanju tih lazi su ogromne - najveće.
U tekstu se spominje i Goldstein koji ga je tuzio sudu. Na sudu ga je Ivezic samljeo:)

Mladen Ivezić: Titov Jasenovac

Jučer je u Velikoj dvorani rezidencije Družbe Isusove u Palmotićevoj predstavljena najnovija knjiga mr. sc. Mladena Ivezića "Titov Jasenovac", nastavak Ivezićeve knjige "Jasenovac - brojke" kojom je nepobitno dokazano srbofilno napuhavanje broja žrtava, prihvaćeno i po današnjim tzv. antifašistima. Ona nepobitno utvrđuje postojanje logora Jasenovac poslije svibnja 1945., dakle kada su ga preuzeli partizani te istraživanjem dokazano koristili komunisti do 1948. godine za istrebljenje svih nepoćudnih Hrvata. (D. Borovčak, Lj. Škrinjar)

Još priloga za one koje zanima istina o logoru Jasenovac:

Croatian story Never Told_s titlovima :

<http://trutube.tv/video/20977/Croatian-story-Never-Tolds-titlovima>

Hrvoje Hitrec (Portal HKV-a, 24. 02. 2014.):

A ne bi HATEVE ni riječi progovorio o knjizi Igora Vukića (Ivice Radoša u kojoj je objavljen intervju s Vukićem, JP) "Hrvatske kontroverze", gdje se jasenovačke (i nadalje tužne) brojke svode u vjerojatno realne okvire. Pa tako od velikosrpskih 70.000 i srednjehrvatskih 70.000 dolazimo pomalo do znatno nižih brojaka, koje će valjda biti istinite. Za neokomunističku klatež koja sada vodi INFO HATEVE (hrt) ta bi spoznaja bila ravna izdaji svojih (ne samo historiografskih) otaca. Pa kada i nove, realne brojke (ne brojke, o ljudima se radi!) postanu podatkom za udžbenike, i tada će ostati vječni misterij koliko je Hrvata ubijeno u Jasenovcu između 1945. i 1947.

Zavjet šutnje vlada među komunistima i neokomunistima, najveće masovne grobnice (60.000 Hrvata samo kod Maribora) još nisu istražene i vjerojatno nikada ne će biti, hrvatski civili i vojnici bačeni u rudarska okna, itd.

Neku večer slušam sjećanja vrlo otmjene starije gospođe koja se vratila iz iseljništva. Kao djevojčica nosila je hranu domobranima koje su komunisti držali na nekom požeškom imanju, nosila je ona jer se odrasli nisu usuđivali. Jednoga jutra domobrana nije bilo, samo su nasred dvorišta bile nabacane njihove odore.

Kada se vratila iz iseljništva kamo je otišla šezdesetih, vratila u vrijeme već samostalne hrvatske države, pokazala je našim istražiteljima mjesto na kojemu su vjerojatno zemni ostatci ubijenih domobrana – i doista, iskopavanja su pokazala da je ondje masovna grobnica. Jedno od tisuću takvih, nevelikih grobišta koje su predstraže onih velikih, nestvarno stravičnih (Kočevski Rog, itd).

U PRODAJI KNJIGA IVICE RADOŠA

<http://www.vecernji.hr/hrvatska/broj-zrtava-u-logoru-jasenovac-manji-od-sluzbenog-popisa-922258>

Broj žrtava u logoru Jasenovac manji od službenog popisa

Igor Vukić do otkrića je došao istražujući sudbinu obitelji

AUTOR:

[Petar Grubišić](#)

Popis žrtava u **logoru Jasenovac** rađen je na osnovi popisa iz 1964., koji je pak nastao nakon što je **Njemačka** pristala platiti ratne reparacije Jugoslaviji. Nijemci su tražili ozbiljan **popis ratnih žrtava**. Jugoslavenska strana krenula je u izradu popisa. I tu se trpalo sve, neki su popisani više puta. A ne bi bilo iznenađenja da su mnoga imena naprosto izmišljena – rekao je **Igor Vukić**, novinar, publicist i istraživač, u intervju koji je objavljen u knjizi Ivica Radoša Hrvatske kontroverze u izdanju Večernjeg lista.

'Kuhinja' obavještajaca

Prema Vukiću, "realna slika Jasenovca jako odudara od toga što su nas učili u školama". Naime, političke i obavještajne strukture komunističke Jugoslavije, odnosno velikosrbi i unitaristi u tim strukturama, dugo su vremena potpuno svjesno preuveličavali broj žrtava u Jasenovcu. Službeni Beograd je preko mita o Jasenovcu nametnuo kolektivnu krivnju hrvatskome narodu. No, istraživač Igor Vukić, novinar "Privrednog vjesnika", već se godinama intenzivno bavi "tabu temom" Jasenovac. Vukićeva **istraživanja** imaju težinu budući da je on srpske nacionalnosti i zbog toga što su članovi njegove obitelji za vrijeme Drugog svjetskog rata prošli kroz logor Jasenovac, nakon bitke na Kozari. Prema Vukićevim istraživanjima, jedan dio zarobljenika proslijeđen je u Slavoniju. Drugi dio zarobljenih ljudi otpreman je preko logora u Jasenovcu i **Staroj Gradišci** na prisilni rad u Njemačku, a neki čak i u Norvešku.

– Moj je pradjed na popisu žrtava u Jasenovcu, navedeno je da je ubijen u tom logoru. Međutim, pronašao sam ga na jednom popisu odvedenih u Norvešku – kaže Vukić.

Prema njemu, na popisu JUSP-a Jasenovac ima dosta ljudi koji se vode da su ubijeni u Jasenovcu, a umrli su od neke bolesti u Slavoniji ili drugdje. Vukićeva istraživanja temelje se na objavljenim izvorima, arhivskoj građi i stotinama izjava preživjelih **zatočenika**. Ti su podaci i izjave u neskladu i sa sadašnjom službenom verzijom događaja u Jasenovcu.

– Prema izjavama preživjelih, ono što se događalo u Jasenovcu u velikom je neskladu s popisom žrtava. Prve godine postojanja logora bilo je oko tisuću do 1300 zatočenika. A u popisu JUSP-a Jasenovac stoji da je 1941. ubijeno 10.700 ljudi. Već takve razlike moraju biti poticaj za daljnje istraživanje – kaže Vukić.

'Mirna godina'

– Godinu 1943. povjesničari nazivaju "mirnom", bez **masovnih ubojstava**, a na službenom popisu JUSP-a Jasenovac je imao 3893 žrtve. Kakva je to "mirna godina"? Prema iskazima ljudi koji su tamo bili, te su godine strijeljana petorica zatočenika, i to po nalogu Zagreba – kaže Vukić.

>>[Istina o Jasenovcu zatrpana vijencima](#)

Stepinac je prvi reagirao na nehumane uvjete zatočenika

Stepinca je o zbivanjima u Jasenovcu informirao Židov Hahn, koji je u kasnu jesen 1941. pobjegao iz logora i kojega su pripadnici židovske zajednice tajno odveli na Kaptol. Nadbiskup odmah piše pismo Paveliću i traži da se poprave uvjeti života u logoru. Potom je naručeno i montirano šest novih montažnih baraka koje su izrađene u Njemačkoj. I već 6. veljače 1942. dolazi međunarodna komisija koja provjerava stanje u logoru. U logor dolazi i tajnik legata Marconea, Stepinčev tajnik Stjepan Lacković i drugi. Zatočenici nakon toga mogu dobivati pakete i dopisivati se s rodbinom. U njihovim izvješćima koji se nalaze u Hrvatskome državnome arhivu piše da se zatim popravilo stanje s odjećom, obućom i prehranom.

Glas Koncila 11 (2021) | 17.3.2013.

Izdvojeno

Igor Vukić

ZANEMARENE ČINJENICE O JASENOVAČKOM LOGORU (1)

Gdje su pokopane jasenovačke žrtve?

U feljtonu donosimo prvi dio teksta novinara »Privrednog vjesnika«, koji je »Jutarnji list« bez razložna i suvisla objašnjenja odbio objaviti, nakon što tekst nije pozitivno ocijenjen od Slavka Goldsteina, osobnoga savjetnika predsjednika Vlade RH Zorana Milanovića.

Zima 1941. na 1942. godinu, po sjećanju ljudi jasenovačkoga kraja, bila je vrlo jaka. Uz mnogo snijega, temperature su se spuštale do minus 30 Celzijevih stupnjeva a rijeka Sava se zamrzнула u nekoliko navrata. U logoru Jasenovac to je stvorilo problem jer u zaleđenoj zemlji, tvrdoj doslovce kao kamen, bilo je jako teško iskopati raku za mrtvaca, a osim logoraških smrti, bilo je i drugih. Npr. 28. prosinca 1941. poginuo je ustaša Božo Bunčić, rodom iz Udbine, u puškaranju s »odmetnicima« koji su na logor pucali iz sela Donja Gradina, koje se nalazi točno nasuprot, s desne savske obale. Prema izvještaju Glavnog stožera Ministarstva domobranstva NDH od 31. prosinca, u Donjoj Gradini pojavilo se »oko 150 četnika«. U razmjeni vatre poginula su dvojica ustaša, a trojica su bila ranjena (Hrvatski državni arhiv, fond MINORS, kut. 1). U tom napadu, koji se vrlo rijetko spominje u dosadašnjim knjigama o logoru, poginulo je i nekoliko zatočenika: »Uz ustaše poginulo je i nekoliko zatočenika. Dva dana nismo ništa jeli, i kad smo išli napokon po puru u kuhinju, tanad je zviždala oko nas«, napisao je logoraš Milan Gavrić u knjizi »Otkosi smrti« (Narodna armija, Beograd, 1977). »Promet se te zime 20 dana odvijao preko zaleđene Save, od 20. prosinca 1941. do 10. siječnja 1942. Baš u to vrijeme zauzeli su odmetnici-partizani selo Gradinu, te su nastale manje borbe«, zapisala je tih dana u školsku spomenicu (dnevnik događaja) Jelisava Vivoda, učiteljica iz Uštice. To je selo udaljenog dvjestotinjak metara od Gradine, odvojeno samo rijekom Unom koja se ondje, kod Jasenovca, ulijeva u Savu. Uštičani su zbog okršaja s partizanima morali stražariti dan i noć da se sukob ne prelije i na njihovo selo. Ustaše iz Jasenovca su ustanicima iz Gradine odgovorili vatrom iz strojica i minobacača, ali na drugoj strani

nije bilo poginulih. Ti su »odmetnici« kasnije bili pripadnici 2. krajiškog partizanskog odreda.

Ustaše su zatim 15. siječnja prešli Savu i napali Donju Gradinu, no Gradinjani su već imali dojavu o napadu. Civili su se dan ranije sklonili u zbjeg južnije prema planini Kozari. Pred jačim napadačem (120 ustaša i 50 domobrana), partizani su se povukli za svojim obiteljima. Prema izvještaju Ministarstva domobranstva, ustaško-domobranske snage prodrle su do sela Draksenića, 7 km južno od Jasenovca. Selo je zauzeto i zapaljeno, navodi se u izvještaju (HDA, MINORS, dnevno izvješće br. 17, kut. 1). Posada iz Jasenovca utvrdila je zatim obrambenu liniju nekoliko stotina metara južno od Gradine. Izgrađeni su drveni bunkerovi povezani rovovima kao mjera opreza.

Pukovnik JNA: potkraj 1941. godine 1189 zatočenika

Prema poimeničnom popisu žrtava koji se neprestance ažurira u jasenovačkom spomen-području, u logorima Jasenovac i Stara Gradiška život je izgubilo 82.129 ljudi. No, gdje su pokopane sve te žrtve? Gdje su završila njihova tijela? Nedavno se navršila 71 godina od dolaska logoraša na prostor ciglane i drugih industrijskih pogona obitelji Bačić u Jasenovcu. Povjesničari i stručnjaci za tu temu ni danas ne daju jasan odgovor na ta jednostavna pitanja. U ovom feljtonu, koristeći podatke iz objavljenih knjiga, sjećanja preživjelih logoraša, stručnih članaka te dosada zanemarivanih arhivskih dokumenata, nastojat će se osvijetliti događaji u tom logoru. Pokazat će se da popis s tako velikim brojem imena navodnih jasenovačkih žrtava jako odudara od događaja kako ih opisuju njihovi sudionici i arhivski dokumenti.

Na početku, u 1941. godini, logor se nalazi samo na lijevoj strani Save kod Jasenovca. Prema poimeničnom popisu, u 1941. godini ubijeno je 9949 logoraša. Njihova bi tijela, dakle, morala biti isključivo na području Jasenovca, odnosno, Bročica i Krapja, prethodne dvije logorske lokacije. U kolovozu i rujnu 1941. u Bročice i Krapje dovedeni su preostali zatočeni Židovi i Srbi iz logora Gospić i Pag, zato što je talijanska vojska reokupirala zonu u kojoj su se logori nalazili. Logoraši su preko Jastrebarskog stigli u Bročice i smješteni su u dvije barake. Prema sjećanju Jakoba Danona, bilo ih je oko 600. Radili su na podizanju protupoplavnog nasipa na rijeci Veliki Strug. U dvije barake logoraši su bili smješteni i u Krapju, gdje su zajedno s mještanima Jasenovca i okolnih sela radili na podizanju nasipa za obranu od izlivanja Save. Konačno, 14. i 15. studenoga 1941, preseljeni su, zajedno s dijelovima baraka u Bačićevu ciglanu, gdje će logor Jasenovac, poznat i pod imenom Logor III. Ciglana, postojati sve do 22. travnja 1945. godine. U jesen dolaze novi zatočeni iz Zagreba, Karlovca, Sarajeva i drugih mjesta. Židovske bogoštovne općine iz Zagreba i Osijeka, u suradnji s vlastima NDH, zatočenicima dostavljaju hranu i odjeću. Na temelju dopisnica i obrazaca na kojima zatočeni od općine traže odjevne predmete napravljen je potkraj listopada popis zatočenih Židova u Krapju, Bročicama i Ciglani. Riječ je o 1450 osoba (Mario Kevo: »Počeci logora Jasenovac«, Scrinia Slavonica 3, str. 494). Prema dokumentu iz trotomne zbirke koju je uredio

Antun Miletić, pod imenom »Koncentracioni logor Jasenovac, dokumenti«, potkraj 1941. u logoru je 1189 zatočenika (knjiga 1, str. 117). Na tom popisu ima ljudi koji su preživjeli cijeli rat u logoru, a ima i 280 nečitkih imena, pa su u pretisku označeni samo točkicama. Sarajlija Vojislav Prnjatović u jasenovačkom je logoru bio od 24. prosinca 1941. do 30. ožujka 1942. kad je pušten i otpremljen u Beograd s još 12 srpskih zatočenika. Prema njegovoj procjeni, krajem 1941. u logoru je bilo 1100 zatočenika. Srpskih zatočenika u to je vrijeme relativno malo. Drago Hadži-Čolaković napisao je da ih je bilo oko 450 (u knjizi »Jasenovac«, Svjetlost, Sarajevo, 1948, str 40). Od tih brojaka znatno odudara samo podatak iz dopisa Židovske bogoštovne općine upućene sredinom prosinca 1941. Državnom ravnateljstvu za ponovu. U tom se dopisu traži novac za izdržavanje interniraca u Jasenovcu kojih ima 4000. Sve su te brojke daleko od »službenog« broja ubijenih u 1941. godini. Na poimeničnom popisu stoji da je 1941. stradalo najviše Srba, i to 4240, a život je navodno izgubilo i 3147 Židova. Sva sjećanja preživjelih logoraša podudaraju se, međutim, u tome da je u to vrijeme u logoru bilo daleko najviše Židova. Među žrtvama su navedene i 2233 osobe romske nacionalnosti. Preživjeli logoraši za to razdoblje uopće ne spominju Rome. Pogotovo ne u tako velikom broju. Na popisu je i 225 Hrvata katolika. No, preživjeli se prisjećaju da je u to vrijeme bila manja hrvatska skupina zatočenika od nekoliko desetaka ljudi. Jedan dio bili su radnici Zagrebačkog tramvaja koji su osumnjičeni zbog komunizma.

Godine 1964. ekshumirano 193 kostura

Brojke s popisa za 1941. ne potvrđuju ni rezultati poslijeratnih ekshumacija. Tim antropologa koji su u rujnu 1964. godine vodili Vida Brodar, Alojz Pogačnik i Srboljub Živanović otkrio je na području logora Ciglana 193 kostura. Od toga 96 ženskih, 69 muških, 6 dječjih, te 22 nepoznatog spola (tijela su se najvećim dijelom nalazila izvan iskopanih jama). Kako piše u nalazu koji se može pročitati u Hrvatskom povijesnom muzeju, na većini tih kostura nisu uočene vidljive povrede, a nekoliko ih imalo frakture na leđima, odnosno lopaticama, nastale od udarca tupim predmetom. Pronađeni su dijelovi odjeće, seljačko i građansko ruho, opanci, plitke cipele i gozjerice, češljevi, kišobrani i drugi predmeti. Leševi starijih imaju očuvane zlatne zube. Ni opširni iskazi petnaestak zatočenika koji su u logoru bili baš u to vrijeme, a koji se mogu pronaći u Hrvatskom državnom arhivu i historiografskoj literaturi, ne potvrđuju da je u to vrijeme u logoru bio velik broj skupnih ili masovnih egzekucija. Njihova se sjećanja podudaraju u opisu nekoliko slučajeva o kojima će biti riječi u nastavku feljtona.

Igor Vukić

ZANEMARENE ČINJENICE O JASENOVAČKOM LOGORU (4)

Postojala je vrlo precizna kartoteka

Glas Koncila 14 (2024) | 7.4.2013.

Izdvojeno

Prema poimeničnom popisu JUSP Jasenovac najgora 1942. godina, sa 55.813 navodnih žrtava, počela je – poboljšanjem uvjeta u kojima su živjeli logoraši. Nakon Nove godine dopremljeno je šest montažnih baraka, veličine 24 m x 6 m, kapaciteta

do 200 osoba. Logoraši su podignuli i baraku za blagovaonicu te jednu u kojoj je uređena bolnica s ambulantom. Napravljena je i centralna kuhinja. U pogon je stavljena predratna pilana, a počele su se osposobljavati i druge radionice u tvornici lanaca. »Za 15 dana logor je kao nekim čarobnim štapićem dobio sasvim novu sliku koja je trebala biti prihvatljiva članovima komisije«, ispričao je Vukašin Žegarac u Beogradu 10. travnja 1942, netom po puštanju iz jasenovačkoga logora. Zatočenici su dobili bolju hranu, a prema više izvora, uoči dolaska komisije nije bilo masovnog ubijanja. No, 5. veljače strijeljano je 16 zatočenika, o čemu postoji zapisnik koji se nalazi u Hrvatskome državnom arhivu, u Zbirci izvornog gradiva NDH. Prema zapisniku, »zatočenici-komunisti« pripremali su bijeg i napali stražara. Strijeljanju su bili nazočni predstavnici kotarske vlasti i općinski liječnik, a smrt kažnjenika utvrdio je logorski liječnik dr. Gustav Leimdörfer.

U komisiji i Srpski Crveni križ

Komisija je stigla 6. veljače, vodio ju je šef Ustaške nadzorne službe (UNS) Eugen Dido Kvaternik. Član komisije bio je i Giuseppe Massucci, tajnik papinskog legata Ramira Marconea, zatim Stjepan Lacković, tajnik nadbiskupa Stepinca, te predstavnici Hrvatskoga Crvenog križa i Srpskoga Crvenog križa iz Beograda (prema riječima zatočenika, jedna omanja, punija dama). Bili su tu i novinski dopisnici iz Italije, Njemačke, Rumunjske i Mađarske, zatim njemački major Knäche i drugi.

Često se pisalo da u Jasenovcu nije bilo dobre evidencije zatočenika, no to nije točno. Postojala je vrlo precizna kartoteka, članovima komisije prezentirana je kao dokaz da se radi o uređenu radnom logoru. Opisano im je na koji način redarstvene oblasti šalju prijedloge o upućivanju zatočenika u logor, kako se o njima izdaju točne personalne liste, s fotografijom i osobnim opisom, i kako se sve bilježi u logorsku kartoteku, iz koje se kopije šalju u Zagreb.

Opis toga evidencijskog sustava može se naći u radu »Lišavanje slobode i prisilni rad u zakonodavstvu NDH«, kojem je autor Mario Kevo. Rad je objavljen 2010. u zborniku »Logori i prisilni rad u Hrvatskoj i Jugoslaviji 1941—1951«. Tu su i faksimili obrazaca u koje su se upisivale odluke po kojima UNS nekoga šalje u radni logor i potvrde logora da je netko zaprimljen. Objavljeni su i faksimili »odpustnica«, odnosno potvrda o puštanju iz logora po izdržanoj kazni. Logoraši su za komisiju dobili vrpce oko ruke s oznakom nacionalne pripadnosti. Židovi žute, Srbi plavo-bijele i Hrvati crveno-bijele. Velika većina nosila je žute vrpce.

Paketi s hranom i lijekovima

Kad je obilazak završio, slijedili su povoljni novinski i obavještajni izvještaji o stanju u logoru. Odmah sutradan u upravu logora pozvano je 13 zatočenika Srba i priopćeno im da će ići kući. Više nisu morali raditi, dobili su novu odjeću, i dvostruke porcije hrane. U Beograd su otpremljeni vlakom 30. ožujka.

Od proljeća logoraši mogu pisati dopisnice svojim obiteljima i od njih dobivati pakete s hranom i lijekovima. Prema sjećanju Ante Miletića, zatočenika od veljače 1942. do sredine 1943, u proljeće 1942. za doručak je uglavnom bila kukuruzna kaša, za ručak kuhana repa i kupus, a za večeru krumpir i juha od krumpira. Za ručak je katkad bilo i

konjskog mesa. Hinko Steiner kaže da su često dobivali i govedsku juhu od skuhanih goveđih kostiju (HDA, ZKRZ, kutija 11).

Za Uskrs 1942. određen je slobodan dan. Zatočenici su dobili svečani obrok s kuhanim jajima i komadom slanine. Kruh se pekao u velikoj pekari, za ustaše i zatočenike.

Miletić je ubrzo iz lančare prebačen za podvornika u logorsku bolnicu u mjestu Jasenovcu. »Tu je bilo hrane koliko god je trebalo. Prava 'Esplanada'. Najeo sam se tih mjeseci griza na mlijeku za tri života«, izjavio je Miletić autoru ovog feljtona u Zagrebu, u veljači 2012. godine.

Židovske općine redovito su slale pakete s hranom. Prema željezničkim otpremnicama, koje se čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu, 17. lipnja 1942. dopremljeno je 700 kg hrane i odjevnih predmeta. Zatim 1. srpnja stiže pošiljka teška 920 kg, a 8. srpnja dostavljeno je hrane i odjeće u ukupnoj težini od 1079 kg. Židovska općina iz Zagreba poslala je u četiri godine oko 50.000 individualnih paketa u logore ili oko 600 tjedno, prema izvještaju ŽBO iz 1945. godine (HDA, ZKRZ, mikrofilm Z-2944).

Neobična pedantnost »hladnokrvnih ubojica«

U proljeće je nakon obilnih snjegova Sava probila nasip i poplavila logor. Većina logoraša prevezena je na deset dana u Staru Gradišku dok voda nije opala. Ostalo je samo nekoliko desetaka ljudi u prostorijama na katovima do kojih nije doprla voda. »Uspjeli smo ipak spasiti gotovo svu stoku«, rekao je Gjuro Scwartz (HDA, ZKRZ, mikrofilm Z-2942). Toplina, vlaga i loši higijenski uvjeti potaknuli su razvoj epidemija. Velika župa Vrhbosna šalje 4. ožujka 1942. dopis svojoj redarstvenoj upravi da se u Jasenovcu pojavio tifus, »pa se iz tog razloga neće do daljnjega primati zatočenici« (A. Miletić, knjiga 2. str. 177). Sada se dublje rake za mrtvace ne mogu iskopavati zbog izbijanja podzemnih voda.

Kotarska oblast iz Novske još je 17. studenoga 1941. pisala Ministarstvu zdravstva da među zatočenicima vlada epidemija akutnih crijevnih bolesti, kao i ušljivost. I to ne samo kod zatočenika nego i kod ustaša koji ih čuvaju. Od tifusa je umrlo i sedam ili osam ustaša iz posade koja je osiguravala logor (Horvat, Buljan, Prešućene novljanske žrtve, str. 680). Od tifusa je u studenom 1944. umro i Zvonimir Brekalo, vojni dušobrižnik i logorski katolički svećenik.

Židovska općina iz Osijeka i epidemiološki odsjek Ministarstva zdravstva dogovarali su nabavu dezinfekcijskog aparata. Osječka općina kupila je 4. svibnja 1942. mikroskop za laboratorij jasenovačke logorske bolnice. Stajao je 6000 kuna (račun u HDA, fond UNS, kutija 6.).

U Jasenovcu su se zapisnički konstatirali i pojedini slučajevi smrti u logoru. Na web-stranici spomen-područja može se pronaći faksimil zapisnika u kojem stoji da je 1. ožujka 1942. u bolničkoj ambulanti nađena mrtva žena. Sastavljena je komisija od pet osoba (općinski načelnik Jasenovca Nikola Vidaković (zvan Bradonja), zatim dva logorska liječnika i dva ustaška dužnosnika). Utvrđena je »naravna smrt i naređeno da se umrla u roku od 4 sata pokopa na logorskom groblju«. Zapisnik je načinjen u pet primjeraka i poslan kotarskoj oblasti u Novskoj, »Zapovjedništvu sabirnih logora

u Jasenovcu«, Ustaškoj nadzornoj službi, Ured I, u Zagrebu, Ustaškoj nadzornoj službi, Ured III, u Zagrebu te ispostavi župne redarstvene oblasti u Sisku.

Neobična pedantnost od ljudi koji su navodno kadri svaki dan hladnokrvno ubiti 152 čovjeka (koliko se dobije kad se broj od 55.813 žrtava iz poimeničnog popisa podijeli sa 365 dana te 1942. godine). Bolesnica preminula od kljenuti srca zvala se Barbara Lugarić, Hrvatica iz Siska. U Poimeničnom popisu JUSP Jasenovac piše: ubijena u logoru, od ustaša.

Glas Koncila 28 (2038) | 14.7.2013.

Izdvojeno

Igor Vukić

Zanemarene činjenice o jasenovačkom logoru (12)

»Navečer se pretvara upravna pisarna u kavanu. Na pećima, u kojima je plamsalo dobro jasenovo drvo ukradeno u pilani, kuhao se čaj, kava, grah ili grijala pura. Topli zrak bio je zasićen mirisima jela i oblacima dima iz cigareta. Dolazili su pripadnici raznih skupina na sastanke i razgovore s pripadnicima upravne pisarne što su spavali u potkrovlju iste zgrade. Na stolovima su se pojavile šahovske table na kojima su se često vodile ogorčene bitke. Po sredini dvorane između stolova šetali su logoraši u živom razgovoru, kao na Zrinjevcu. U pokrajnjoj sobi logorski skladatelj Švabo na pijaninu je bijesno udarao šlagere« - odlomak je to iz knjige »Grad mrtvih - Jasenovac 1943« Zagrepčanina Milka Riffera, logoraša s brojem 2376, koji je u jasenovačkom logoru bio od listopada 1942. do listopada 1943. godine. Radio je kao pisar i sastavljao dnevno brojno stanje logora. Knjigu je napisao odmah poslije rata, a izdalo ju je 1946. poduzeće Nakladni zavod Hrvatske. Knjiga je bila cenzurirana prije izdanja. Drugi zatočenik, Grgo Gamulin, iz knjige je izbacio odlomak o kazališnim i glazbenim predstavama. Obrazložio je da bi »opisivanje nogometa i kazališta moglo da izazove dojam komfora, iako je sve to istina«.

Rifferova knjiga je 2011. objavljena kao reprint u Nakladi Pavičić. Izdavač se potrudio pronaći i objaviti i taj cenzurirani odlomak. Izdanje iz 1946. godine može se pronaći u PDF-formatu na internetu. Upravna pisarna koju opisuje Riffer bio je centar za tehničku pripremu radova koji su se obavljali u logoru. U logoraškom žargonu zvali su je »trust mozgova«: »Bila je to velika dvorana, duga kojih 35, široka 10 metara. Istočni manji dio bio je zakrčen pisaćim stolovima na kojima je oko dvadeset inženjera, svih mogućih struka, risalo megalomanske građevinske i tehničke nacрте za Piccilija. Bilo je tu generalnih planova industrijskog kombinata Jasenovac i bezbrojnih detaljnih nacрта zgrada, mostova, parkova, brodova koji plove Savom, industrija, pristaništa. Ovo je odjeljenje vječito radilo, čak i noću, i bilo je najmilije utočište Piccilijevo«, piše Riffer.

Nogometno natjecanje u logoru

Treću logorašku godinu mnogi istraživači smatraju »mirnim razdobljem«. Neki ocjenjuju da to mirno razdoblje traje i do jeseni 1944. Poimenični popis Spomen-

područja Jasenovac pak navodi da je u 1943. godini ubijeno 3783 zatočenika, ili prosječno deset po danu. Kad se čitaju Rifferovi opisi tog razdoblja kao i sjećanja drugih logoraša (Ivan Skomrak, Čedomil Huber, Tibor Lovrenčić i drugi), teško je prihvatiti da su tada izvođene tolike masovne likvidacije.

Riffer piše o vremenu kad je zapovjednik logora bio Ivica Brkljačić, koji je svoj mandat započeo 29. ožujka 1943. najavom da će s logorašima postupati bez represalija i terora, ali da zahtijeva »red, rad i stegu«. Rekao je da neće trpjeti bijeg, jer bi kod učestalih pojava bijega, »koje bi morao smatrati kao crnu nezahvalnost prema njemu lično«, morao iz temelja promijeniti svoje držanje.

»Sutradan se desio prvi bijeg jednog logoraša u proljetnoj sezoni 1943. i otada nije prošao skoro ni jedan dan da se ne bi našao koji 'crni nezahvalnik' i okrenuo Jasenovcu leđa«, napisao je Riffer (isto, str. 141). Dolaskom Brkljačića razvio se kulturni život logoraša. Uz kazališne predstave i koncerte smjeli su se logoraši za slobodnog vremena baviti i sportom, nogometom i odbojkom. Odigravalo se nogometno prvenstvo logora. Svaka radna grupa imala je svoju ekipu. Igračima su sašiveni dresovi, a prije finala bili su oslobođeni rada da bi mogli trenirati. Sudjelovala je i ekipa ustaša, u kojoj je igrao i Dinko Šakić. U polufinale plasirale su se ekipe ekonomije, lančare, obrtničke grupe i upravne pisarne. Nakon prve polufinalne utakmice između lančare i upravne pisarne, u kojoj je lančara izišla kao pobjednik, nestala su dva najbolja igrača pobjedničke momčadi, napisao je Riffer. »Bila je to senzacija jer dotada nije nikome uspjelo pobjeći iz samog logora. Svi bjegunci prije i velika većina kasnije nalazili su se na vanjskim radovima. To su u prvom redu bili pripadnici ekonomije, na radu po poljima gdje nije bilo dovoljno stražarskog osiguranja.« Jedan od bjegunaca bio je i Židov Pavao Löw, prijeratni nogometni reprezentativac. Poslije rata promijenio je ime u Pavle Levković a od 1963. do 1964. bio je generalni tajnik NK »Partizan« iz Beograda. Nogomet je zabranjen, no samo za dva-tri tjedna jer su ustaše rado gledali i igrali utakmice. U to vrijeme prašinu je uzvitlao i bijeg obučarskog desetara, Karlovčanina Vuje Vorkapića. On je izišao izvan logora na rad s košaračima koji su izvan logora sjekli šibe za košare. Nožem je ubio stražara, uzeo pušku i dvije bombe i pobjegao. »Ostala dvojica košarača - vjerovali ili ne - vratila su se natrag u logor bez straže«, opisao je Riffer.

I na suđenju Dinku Šakiću 1999. godine u Zagrebu potvrdili su svjedoci poput Miloša Despota da su se 1943. organizirale priredbe, igrao nogomet, i da je među nogometašima bio i optuženi Šakić. Svjedok Josip Erlih sjetio se kazališnih priredaba, kao i svjedok Tibor Lovrenčić: »Formirana je kazališna grupa koja je davala predstave i zatočenici su tu godinu smatrali malo laganijom za život u logoru.« Lovrenčić je isprva bio zatočenik, a onda je, po isteku kazne, odlučio ostati u građevinskoj grupi kao voditelj radova. Za to je primao i plaću. Građevinska grupa je u mjestu Jasenovcu izgradila veliku bolnicu. Upravitelj joj je bio Marin Jurčev, također bivši zatočenik koji je stupio u ustašku službu pa je dobio čin satnika. U bolnici su se liječili ustaše, logoraši, stanovnici obližnjih sela i ranjenici iz vlakova koje bi bombardirali saveznici. S uputnicama za lijekove išlo se i do zagrebačkih ljekarna.

»Bilo je dozvoljeno i kupanje u Savi«

Marin Jurčev, liječnik Ivan Belužić i drugo medicinsko osoblje bili su partizanski simpatizeri. Iz bolnice su im slali sanitetski materijal. U rujnu 1943. preko svojih su veza koordinirali akciju u kojoj su partizani sa šumskog rada odveli dvadesetak logoraša poubijavši ustaše koji su ih pratili kao stražari. Akciju je potaknuo logoraš Moric Montiljo, bivši partizan zarobljen na Romaniji. Riffer piše da je bolnica bila utočište za mnoge zanimljive logoraške likove. Primjerice, za austrijskog emigranta Pohorila, »profesionalnog masseura, koji nije ništa radio besplatno, nego je za svoje maserske usluge koje je prodavao ustaškim oficirima, bolesnicima i otmjenijim logorašima dobivao cigarete i živežne namirnice. Zarađivao je sjajno i bio u Jasenovcu najbolje situirani logoraš. U svojoj kožnatoj žutoj torbi nosio je i finih sapuna i 'alge' i francuskog eau de cologna.« Bolnica nije bila opkoljena žicom, opisuje Riffer. »Kretanje po njoj bilo je potpuno slobodno. Ljeti je bilo dozvoljeno i kupanje u Savi. Moglo se otići i izvan bolnice, prošetati Jasenovcem, skočiti noću u Savu, preplivati je i nestati u šumi. Ipak, to nije nitko učinio jer bi tada teške represalije zahvatile čitav logor, a ustaška bi bolnica za sva vremena ostala logorašima zatvorena.«

Čedomil Huber, u knjizi »Bio sam zatočenik logora Jasenovac« iz 1977, piše da je postojala direktiva Komunističke partije da se ne smije pojedinačno bježati jer to izaziva represalije: »Čak je rečeno da će onaj tko pobjegne pojedinačno biti strijeljan na slobodnom teritoriju.« U toj 1943. godini bjegovci nisu rigorozno kažnjavani. Brkljačić bi odredio da bjegunčeva grupa nema pravo neko vrijeme pisati kući ili primati pakete. Jedino je zbog bijega »šumske skupine« i pogibije njihovih čuvara naredio bojnik Marko Pavlović, zapovjednik vanjske straže, da radnici koji idu na vanjske radove moraju nositi okove oko nogu da im se oteža bijeg. No to je bilo posve nepraktično pa se od te mjere brzo odustalo. Kasnije, u 1944. godini, nakon pojedinih slučajeva bijega sazivali bi se svi logoraši na tzv. nastup. Tibor Lovrenčić je na suđenju Šakiću ispričao da se iz grupe kojoj su pripadali bjegunci zatim odabiralo nekoliko žrtava za odmazdu. Strijeljani su pred »nastupom«. Nekoliko takvih slučajeva bilo je i u Staroj Gradiški.